

ФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ СКЛАДАННЯ

Т.Г. Халевицька

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: фінансова звітність, інформація, облік, підприємство.

Анотація. Розглянуто склад, сутність, мету фінансової звітності аграрних підприємств та проблеми, що виникають при її складанні. Здійснено аналіз методологічних і методичних підходів учених та змісту нормативних документів щодо місця й ролі звітності в цілісній системі економічної інформації, необхідної для обґрунтування виважених управлінських рішень. Досліджені шляхи розширення інформаційних можливостей фінансової звітності сільськогосподарських підприємств.

Вступ. Ефективність управління економікою залежить передусім від якості одержаної інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність складних за своєю структурою об'єктів, зокрема сучасних підприємств. В цьому зв'язку зростає роль бухгалтерського обліку та звітності всіх підприємств, незалежно від форм власності і виду діяльності. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна інформація за всіма господарськими процесами та операціями, їх характером і обсягом про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, про їх використання, про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами та фінансові результати діяльності. Дані бухгалтерського обліку дозволяють дати таку комплексну оцінку діяльності підприємства і організації. Джерелом такої інформації є фінансова звітність.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-прикладні розробки питань формування фінансової звітності та методичних підходів до її складання досліджувалися у працях відомих вітчизняних вчених-економістів: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, М.Я. Дем'яненка, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, В.Г. Лінника, В.Б. Моссаковського, М.Ф. Огійчука, П.Т. Саблука, В.В. Сопка, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченка, П.Я. Хомина, Л.С. Шатковської та інших. Вагомий внесок у вирішення зазначених проблем зробили зарубіжні вчені: Н.А. Бреславцева, О.В. Єфімова, В.В. Ковальов, А.П. Міхалкевич, Я.В. Соколов, А.Н. Хорін, Л.А. Бернстайн, М.Ф. Ван Бреда, Г.А. Велш, Д. Колдуел, Б. Нідлз, Е.С. Хендріксен, А.Д. Шеремет та інші.

Однак слід зазначити, що в сучасних умовах ще недостатньо опрацьовані питання використання звітності у системі управління підприємством і не повною мірою досліджені шляхи забезпечення аналітичної інформативності фінансової звітності сільськогосподарських підприємств.

Метою наукового дослідження є здійснення аналізу методологічних і методичних підходів учених та змісту нормативних документів щодо місця й ролі звітності в цілісній системі економічної інформації, необхідної для обґрунтування виважених управлінських рішень та визначення напрямків розширення інформаційних можливостей фінансової звітності сільськогосподарських підприємств.

Результати досліджень. Відповідно до закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" всі підприємства з початку діяльності до моменту ліквідації повинні вести бухгалтерський облік. Заключним етапом бухгалтерського обліку є складання звітності. В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" наведено наступне визначення: "Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період" [1].

Ціллю складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Звітність - це облікові дані, які дають можливість прослідкувати господарську діяльність. Обліковий процес на кожному підприємстві закінчується складанням звітності на підставі об'єднання поточних даних для розрахунку економічних показників, необхідних для управління. Крім того, звітність – джерело інформації для аналізу підсумків діяльності підприємства, оцінки використання ресурсів, фінансового положення, виявлення резервів зниження витрат виробництва та росту рентабельності. Фінансова (бухгалтерська) звітність – документи встановленої форми, що містять інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, про рух грошових коштів підприємства за звітний період та іншу. Слід звернути увагу на те, що в Україні фінансова звітність – система взаємозв'язаних узагальнених показників, що характеризує фінансовий стан підприємства на визначену дату і результати його діяльності за звітний період і базуються на бухгалтерському обліку підприємства [2]. Така звітність єдина для всіх суб'єктів господарювання і з нею працюють керівники, замовники, постачальники, банки і інші. Звітність підприємства дозволяє ефективно управляти виробництвом, прогнозувати напрямки розвитку діяльності, оцінити стосунки з покупцями та постачальниками. Крім того, звітність дозволяє державі планувати розвиток країни в цілому та кожної галузі або регіону.

Інформація, яка наведена в фінансових звітах повинна, бути зрозуміла та розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання. Фінансова звітність повинна включати інформацію, котра впливає на прийняття рішень, дозволяє своєчасно оцінити минулі, поточні, майбутні події; підтвердити та скоректувати їх оцінку, здійснену в минулому. А це можливо тільки в тому випадку, коли при представленні інформації в фінансовій звітності будуть дотримуватись таких критеріїв: суттєвість, своєчасність, повнота, нейтральність, об'єктивність. Фінансові (бухгалтерські) звіти – це звіти, що задовольняють вимоги користувачів. На основі затвердженої фінансової (бухгалтерської) звітності користувачі можуть проаналізувати фінансовий стан підприємства, вибрати необхідну для них інформацію та прийняти обґрунтоване рішення.

Метою звітності підприємства є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень.

Конкретні терміни подання фінансової звітності для державних сільгосп підприємств у межах зазначеного вище терміну встановлює Міністерство аграрної політики України. Фінансову річну звітність подають до Мінагрополітики у такому складі:

- баланс (форма № 1);
- звіт про фінансові результати (форма № 2);
- звіт про рух грошових коштів (форма № 3);
- звіт про власний капітал (форма № 4);
- примітки до фінансової звітності (форма № 5).

Заповнюючи форми № 1-5, керуються положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затвердженими наказами Міністерства фінансів України та Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затвердженими наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.01 № 132. Щоб забезпечити достовірність показників фінансових звітів, перед їх складанням усі підприємства зобов'язані провести інвентаризацію активів і зобов'язань - перевірити і документально підтвердити їх наявність, стан та оцінку. Виконують це згідно з Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 № 69.

В той же час суб'єкти малого бізнесу здають тільки Баланс (ф. № 1-м) та Звіт про фінансові результати (ф. № 1-м). До суб'єктів малого бізнесу належать юридичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми і форми власності, у яких: середньооблікова чисельність працюючих за звітний період не перевищує 20 чоловік та обсяг річного валового доходу не перевищує 70 млн. грн. Однак, дослідження показують, що сільськогосподарські підприємства на сьогодні не мають таких доходів від продажу своєї продукції, а тому невеликі фермерські господарства, об'єднання прав власників та навіть приватні сільськогосподарські підприємства можна за даною ознакою віднести до суб'єктів малого бізнесу. Отже, одні й ті ж аграрні виробники підпадають під дію різних нормативних критеріїв. Це в свою чергу впливає на складання ними фінансової звітності: або як для малих підприємств чи на загальних підставах. Допоміжним критерієм для визначення форм звітності, що повинно здавати підприємство, є площа сільськогосподарських угідь, що є в його користуванні (не більше 100 га). На нашу думку, в таких ситуаціях варто прийняти єдиний критерій віднесення сільськогосподарських підприємств до суб'єктів малого бізнесу або запровадити для всіх аграріїв єдиний перелік звітних форм.

При складанні звітності виникає ряд проблем. Форма № 2 "Звіт про фінансові результати", починаючи із фінансової звітності за 2008 рік складається в тисячах гривень без десяткових знаків. Такий же формат було встановлено для документів форми № 1 "Баланс" Наказ не торкався форми № 3 "Звіт про рух грошових коштів" та форми № 4 "Звіт про власний капітал". Вони, як і раніше, заповнюються в тисячах гривень з одним десятковим знаком після коми. Коли підприємства почнуть приводити у відповідність показники різних рядків і форм фінансової звітності, вони можуть зіткнутися з труднощами, викликаними зростаючою похибкою округлення даних. Як наслідок - дані звітів будуть дещо перекручені. Наша пропозиція в даному випадку полягає у складанні всіх звітів без десяткових знаків, що спростить їх складання та дасть можливість співставити і порівнювати показники.

В окремі періоди річні звіти подавалися із значною кількістю розрізаних додатків, які не входили в основний річний звіт, але подавалися одночасно з ним. Часто змінювалися назви, нумерації форм, їх зміст, наявність довідок до них і порядок розміщення в річному звіті. Неможливо не погодитися з тим, що випадкове включення чи виключення окремих форм чи показників із звітності призвело до того, що звітність втратила аналітичність і цілісність. Отже, реформування для сільськогосподарських підприємств звітної інформації є важливою проблемою управління галуззю АПК на сучасному етапі розвитку. А саме проблема впорядкування аналітичності та забезпечення цілісності звітності важлива як сама по собі, так і у зв'язку з ефективним функціонуванням галузі.

Разом з відміченим, відбулися позитивні зміни в методиці складання окремих форм звітності. Наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2010 р. № 382 затверджено нову редакцію П(С)БО 4 та форму № 3 річної фінансової звітності "Звіт про рух грошових коштів". Внесені зміни набрали чинності з 16.07.2010 р. Основні зміни зачепили розділ "Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності". До нього закладено новий алгоритм відображення у звіті руху коштів від такої діяльності, який є простішим для складання.

Висновки. Отже, звітність завжди посідала особливе місце в управлінні як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і держави в цілому, що зумовлено зведеним характером її даних. На основі звітності розкривається стан виробничо-фінансової діяльності юридичних осіб та пізнається складність суспільного життя.

Фінансова звітність сільськогосподарських підприємств є завершальною стадією бухгалтерського обліку й одночасно інформаційним продуктом, тому потребує доповнення додатковою інформацією про особливості їх діяльності.

Використовуючи напрацювання українських вчених, важливо розробити модель фінансової звітності для сільськогосподарських підприємств. Це дозволить при її побудові ґрунтуватися на дещо новому аспекті, який раніше не розглядався, а саме - забезпечення єдиних методологічних підходів.

Звітність є джерелом зведеної інформації про фінансові результати діяльності, займає особливе місце в управлінні підприємством як системою.

Вона концентрує дані, що характеризують якісний стан підприємства і можуть мати несистемний або системний характер.

Подальші дослідження будуть здійснюватися у напрямі розробки пропозицій з удосконалення форм фінансової звітності для аграрних підприємств.

Література

1. Положення (стандарт) 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Міністерства України від 31.03.99 р. №87.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1829-III (1829-14) від 22.06.2000, ВВР, 2000, № 46, ст.391; № 3422-IV (3422-15) від 09.02.2006, ВВР, 2006, №26, ст.210; № 2457-VI (2457-17) від 08.07.2010, ВВР, 2010, № 48, ст.564; № 2756-VI (2756-17) від 02.12.2010
3. Біла Л.М. Роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством / Л.М. Біла // Економіка АПК. - 2005. - № 8. - С. 85-90. -Бібліогр. в прим.
4. Маренич Т.Г. Внутрішньогосподарська звітність агроформувань у системі управління виробництвом / Т.Г. Маренич // Економіка АПК. - 2005. - № 3. - С. 63-71.
5. Річна бухгалтерська звітність сільськогосподарських підприємств: [практичний посібн.] / [Гаврилюк В.М., Прокопенко О.М., Боярко Н.А. та ін.]. – К.: Юр-Агро-Веста, 2011. – 84 с.

Халевицкая Т.Г. Финансовая отчетность сельскохозяйственного предприятия и особенности её составления

Аннотация. Рассмотрены содержание, сущность и цель финансовой отчетности аграрных предприятий и проблемы, которые возникают при ее составлении. Осуществлен анализ методологических и методических подходов ученых и содержания нормативных документов относительно места и роли отчетности в целостной системе экономической информации, необходимой для обоснования взвешенных управленческих решений. Исследованы пути расширения информационных возможностей финансовой отчетности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: финансовая отчетность, информация, учет, предприятие.

Halevitskaya T.G. The financial reporting of the agricultural enterprise and feature of its drawing up

Summary. The structure, essence and the purpose of the financial reporting of the agrarian enterprises and a problem which arise at its drawing up are considered. The analysis of methodological and methodical approaches of scientists and the maintenance of standard documents concerning a place and a reporting role in complete system of the economic information necessary for a substantiation of weighed administrative decisions is carried out. Ways of expansion of information possibilities of the financial reporting of the agricultural enterprises are investigated.

Keywords: the financial reporting, the information, the account, the enterprise.